

¿Com volem ser governats?

22 setembre - 07 novembre 2004

IES Barri Besòs, Palo alto, Centre Cívic de La Mina

EDITORIAL

Roger M. Buergerl

Quina pregunta més estúpida: “¿Com volem ser governats?”. Però les preguntes estúpides tenen un avantatge. Plantejades en el moment i el lloc adequats (per exemple a Barcelona el 2004), obren un ventall d'especulacions que poden contribuir significativament a implantar noves formes d'acció, noves formes d'organització, noves formes de relació, formes molt necessàries per superar les insuficiències, fins i tot els fracassos més absoluts, del “capitalisme parlamentari” (Alain Badiou).

Sens dubte, quan parlem de “govern” ens referim a alguna cosa més del que sol designar el terme. Durant el segle XVI, segons Michel Foucault, “el terme govern no es referia només a les estructures polítiques o a la gestió dels estats, sinó que més aviat designava la manera de dirigir la conducta dels individus o els grups. [...] No al·ludia únicament a les formes legítimament constituïdes de subjecció política o econòmica, sinó també als modes d'acció, més o menys considerats i calculats, destinats a actuar sobre les possibilitats d'acció d'altres persones. Governar, en aquest sentit, és estructurar el possible camp d'acció dels altres.” (1)

En un sentit, volem recuperar aquesta noció premoderna de govern, ja que sembla oferir una eina indispensable per posar al dia molts dels falsos contraris del discurs modern (com la micropolítica i la macropolítica o l'individu i l'Estat).

Així doncs, la noció que volem treballar és la següent: un mode d'acció que no actua directament sobre altres persones sinó sobre els seus camps d'acció —una acció sobre una acció—. Contaminar els camps de blat amb cultius genèticament modificats és, doncs, “govern”, com també ho és que el moviment dels Piqueteros bloquegi els carrers de Buenos Aires.

L'art té alguna cosa a dir en relació amb “una acció sobre una acció”. La projecció de diapositives d'Ibon Aranberri, *Fireworks on Powerstation* (2003), per exemple, ens convida a recuperar el moviment de protesta dels anys setanta per la construcció d'una central nuclear prop de Lémoniz (País Basc). La sèrie d'imatges sembla interpretar aquesta protesta no solament com un moviment dirigit contra alguna cosa, una qüestió específica, sinó també com un exercici més aviat abstracte sobre “com constituir un públic”. És precisament aquest nivell d'abstracció (brillantment explicat per Aranberri en relació amb l'abstracció artística en temps de Franco) el que cal aprendre i recordar si es vol que els moviments polítics contestataris d'avui dia no es desinflin com un suflé després de cada nou estat d'agitació.

Però “una acció sobre una acció” també podria apuntar a situacions o experiments polítics que mai no han tingut l'oportunitat de materialitzar-se perquè han finalitzat, com per exemple la Comuna de París, amb actes de violència. En el seu *Projet pour le sujet et le pouvoir (la voix lyrique)* (2001) Alejandra Riera desenvolupa una estratègia estètica per accedir a una experiència històrica de la qual ens sentim desconnectats.

Convertint en una pantalla transparent la paret commemorativa dedicada als comunards caiguts, la seva obra ens permet adonar-nos que el ric potencial de la memòria històrica és a les nostres mans i que algunes parts d'aquest mateix potencial volen retornar a la vida a través de l'imaginari estètic.

Com suggereixen aquests dos exemples, el “govern” és un tema universal. No és sorprenent, doncs, que quan vaig conèixer l'equip que havia reunit el Macba per treballar amb mi a l'exposició —Joan Roca, Miren Etxezarreta, Salvador Clarós, Noemi Cohen i Mercè Tatjer—, el meu concepte fos criticat per poc específic. “L'exposició tindrà lloc a l'estratosfera”, va dir un d'ells. I, sens dubte, era cert. Però l'aspiració estratosfèrica s'havia d'entendre com un llegat modern o, encara millor, com un intent de recuperar la idea d'un horitzó universal. Tanmateix, és igualment cert que les diverses perspectives que constitueixen aquest horitzó han de ser alhora específiques i precises. Altrament, mai no assolirem, ni compartirem, una sensibilitat per a la dinàmica particular que persegueix el nostre pobre planeta en el qual, per bé o per mal, tot està connectat amb tot (el gel fos del Kilimanjaro amb la selva tropical abrasadora del Brasil o el febril impuls de la individualització amb els efectes totalitzadors de les societats modernes).

Les obres, performances i conferències que el Macba m'ha convidat a presentar a Barcelona han estat reunides i encarregades durant un període de dos anys en el marc d'una sèrie d'exposicions anomenades *The Government*, els comissaris de les quals hem estat la meua sòcia, Ruth Noack i jo mateix. No tenien cap relació específica amb el que podia significar “govern” a Barcelona, però quan el nostre petit grup va començar a treballar en l'exposició es va fer evident que moltes lluites, utopies locals, procediments artístics, etc. presenten almenys tantes semblances com diferències. La transformació urbana del Poblenou, per exemple, la seva *gentrification*, el destí de la indústria tèxtil i la destrucció del patrimoni industrial són temes que es poden trobar a moltes ciutats. El grup va tenir l'oportunitat, en altres paraules, de treballar en un espai comú —una exposició— en el qual la relació entre local i global s'establí gairebé literalment. Al final, arribar a aquesta constel·lació no va ser tan difícil, tot i que el procés implicava certs inconvenients per totes bandes. No va ser tan difícil perquè les contribucions locals de Tatjer (que va treballar amb Sonia Abian i Carlos Piegari, dos artistes argentins que acabaven d'emigrar a Espanya), d'Etxezarreta (que com a economista tenia la necessitat d'anar més enllà de la xerrada acadèmica) i de Joan Roca (que ha treballat molts anys amb el fotògraf francès Patrick Faigenbaum en una topografia de Barcelona) no eren localistes sinó molt conscients de la “visió global”, mentre que totes les contribucions artístiques dutes a terme en el marc de *The Government* representaven un punt de vista particular, centrat, com per exemple en *Nada Dimic-File* de Sanja Ivekovic, en la memòria de les dones sobre el socialisme a la fàbrica tèxtil de Zagreb que actualment s'està transformant, efectivament, en un centre de negocis. Per acabar-ho d'adobar, amb el temps la falsa oposició entre local i global es va esvaïr.

Un altre punt que mereix ser aclarit aquí és el paper del museu en tot això i, fins i tot des d'una perspectiva més general, caldria esbrinar quin paper ha de tenir l'art en les lluites polítiques. Permeteu-me començar amb la premissa que l'art no té cap paper específic sinó que som nosaltres els que necessitem desesperadament la seva disfuncionalitat constitutiva per poder superar la racionalitat política en la qual vivim. Aquest és el programa romàntic: com sigui que l'art opera fora de qualsevol dels paràmetres determinats de la raó, pot contribuir a qualsevol crítica de la raó, o fins i tot pot ser-ne el mitjà. Sens dubte, sóc molt conscient que aquesta posició és un mite. Però també crec que hi ha una raó estratègica per actuar com si aquest mite fos cert. D'altra banda, la nostra imaginació política quedaria confinada al que ja som —la qual cosa és simplement depriment—. En poques paraules, l'art es basa en la incommensurabilitat entre els límits de l'experiència actual i les divagacions il·limitades de l'imaginari. La qual cosa ens porta, tancant el cercle, a la nostra primera pregunta —¿Com volem ser governats?— i al paper del museu en què hauria de tenir lloc aquesta divagació il·limitada.

És cert que per a aquesta exposició el museu serà un esdeveniment dispers que es produirà en tres llocs diferents (Institut Barri Besòs; Palo Alto; Centre Cívic de La Mina) i a altres espais als carrers. També és cert que aquesta exposició s'anirà transformant amb el temps, que els tres espais interactuaran entre si però amb diferents arguments i temporalitats. En altres paraules, el tema de l'exposició no és simplement “una acció sobre una acció”. També és la seva forma —una forma ja suggerida en l'esforç d'articulació participativa que no és un final en si mateix sinó el medi que pot fer que el públic passi de ser un subjecte passiu i apropiat (o fracassat i ressentit) a una entitat participativa—. El significat de l'art es desvetllarà només en la interrelació entre obra i espectador.

Una última paraula sobre la participació: alguns elements importants de *¿Com volem ser governats?* es deriven d'*ExArgentina – Pasos para huir del trabajo al hacer*, una exposició concebuda per dos artistes, Alice Creischer i Andreas Siekmann, presentada la primavera de 2004 al Museum Ludwig de Colònia. Aquesta exposició es va dur a terme des d'Argentina i es pot interpretar com un relat de la crisi econòmica i política, o millor dit, de la crisi econòmica com a crisi política que va colpejar el país el 2001. Podria servir com a model per al futur de les classes mitjanes europees.

Vull expressar la meua gratitud a les persones següents: a la meua sòcia Ruth Noack, responsable de la major part del treball intel·lectual previ de *The Government*; a Georg Schöllhammer, el meu *consigliere*, que em va ajudar a pensar sobre el ball, les modernitats locals, i em va fer conèixer l'obra de Sergio Bologna; a Manolo Borja-Villel per convidar-me a Barcelona; i especialment a Jorge Ribalta que va ser responsable del procés aclaparador que va adoptar la forma de *¿Com volem ser governats?*

---

1) Michel Foucault, "The Subject and Power," a Hubert L. Dreyfus i Paul Rabinow, *Michel Foucault: Beyond Structuralism and Hermeneutics*, Chicago 1982, pàg. 221